

χρόνῳ, τὸν ἀληθῆ ἔρωτα· αὕτη θέλει προφυλάξει αὐτὸν κατὰ τῆς μὴ ἀποδόσεως τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον, κατὰ τῆς βεβήλου λέγου αὐταρεσκείας καὶ τῆς ἀλαζόνος καὶ ἀσεβοῦς ὑποτιμήσεως τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀξίας τοῦ φύλου εἰς ὃ ἀνήκεν ἢ προσφιλῆς αὐτοῦ μήτηρ, καὶ ἐν ᾧ θέλει ἐπιζητήσει τὴν μητέρα τῶν τέκνων αὐτοῦ.

Εἶδομεν ὅτι κυρίως ἐστία τῆς παιδαγωγίας καὶ τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς εἶναι ἡ οἰκογένεια. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων, ἀπαιτεῖται καὶ νοητικὴ καλλιέργεια καὶ ἐκπαιδευσις, ἣτις καθόσον εὐρύνεται, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τελειότερα καθίσταται καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν, οὐδὲν δύναται νὰ ἀντισταθμισῇ τὰ δημοσία ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, καθόσον καὶ ἡ κυρίως λεγομένη ἀνατροφή τῶν ἀρρένων μετὰ τινὰ ἡλικίαν, ἀναγκαιῶς ἐν δημοσίῳ ἢ κοινῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τελεῖται.

Ἄλλ' ὅποια ὡς ἐκ τούτου δοκιμασία διὰ τὸν ἄπειρον νέον, ὅστις ἐγκαταλείπει τὴν ἀγαπητὴν καὶ ἀθῶαν οἰκογενειακὴν ἐστίαν, ἔθα τὴν αὐστηρότητα τῶν γονέων ἐμετρίαζεν ἢ στοργή, ἐν ἣ αὐτὸς ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐρασιμῶν φροντίδων καὶ τῶν συνεχῶν περιθάλψεων τῶν φιλάτων, ὅπως ἐφιθῆ αἰφνιδίως ἐν μέσῳ τῆς κοσμικῆς τύρβης, ἠναγκασμένος οὐ μόνον νὰ παλαίσῃ πρὸς τὴν γενικὴν ἀδιαφορίαν, πρὸς τὸν φίλεριν διαγωνισμόν καὶ πολλακίς πρὸς τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ χαράξῃ μόνος του τὴν δύσβατον ἀτραπὸν τοῦ βίου ἀπέναντι παντοίων προσκομμάτων, ἀντιζηλιῶν καὶ κινδύνων, νὰ ὑποστῇ δὲ καὶ τὰς ἀπρόοπτος καὶ ἀναποδράστους συμφορὰς εἰς ἃς ὑπόκειται ὁ ἀνθρώπινος βίος. Ἡ σκληρὰ αὕτη δοκιμασίαν μετὰ τινὰ ἡλικίαν, δημοσίας ἀνατροφῆς ἢ διέρχονται οἱ νέοι ἐνθαρρυνόμενοι καὶ παρηγορούμενοι ὑπὸ τῶν γονέων, ἢ πειθαρχία καὶ οἱ ἄκαμπτοι κανονισμοὶ εἰς οὓς ὑποβάλλονται ἄνευ διακρίσεως ἢ ἐξαιρέσεως, λαμβανομένων ὑπ' ὅφει μόνον τῶν ἔργων, μόνης τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἰκανότητος, ἀποβαίνει προϊόντος τοῦ χρόνου τὸ πολυτιμότερον τοῦ βίου ἐφόδιον. Ἡ δημοσία ἀνατροφή ἀποδεικνύεται οὕτω ὡς ἡ μᾶλλον προσήκουσα εἰς ἐλευθέρους πολίτας καὶ εἰς δημοκρατικῶς διοργανωμένας πολιτείας. Δι' αὐτῆς καταρτίζεται ὁ πολίτης καὶ εἰσάγεται εἰς τὰ ἦθη καὶ εἰς τὰς ἔξεις ἢ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος ἐνώπιον τοῦ νόμου, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀληθὴς δικαιοσύνη. Δυνάμεθα λοιπὸν ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ μὲν δημοσία ἀνατροφή καταρτίζει πολίτας, ἡ δὲ οἰκογενειακὴ ἀνθρώπους· ἐκάστη δ' αὐτῶν ἐμπληροῖ τὸ προσήκον ἔργον αὐτῆς, ἀλλ' οὐδεμία δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἄλλην. Τούναντιον τὸ ἔργον τῆς πολιτείας δὲν ἄρχεται εἰμὴ ἀπ' ἧς ἔληξε τὸ τῆς οἰκογενείας. Ἄλλως δὲ πρὶν ἢ ἀναδειχθῆ τις πολίτης ὑπὸ τῆς πολιτείας, δεόν νὰ καταρτισθῇ ὡς ἄνθρωπος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ.

οἱ πειρώμενοι νὰ ἀνατρέψωσι τὴν λογικὴν ταύτην τάξιν ἀποτυγχάνουσι κατ' ἀμφοτέρα· καὶ οὕτω ἀντὶ πολιτικῶν ἀρετῶν καὶ φιλοπατρίας, ἀναπτύσσονται ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, συστήματα παράκοπα φαντασιωδῶν μὲν κοινωνικῶν ὀργανισμῶν, πολιτευμάτων δὲ κατ' οὐσίαν δεσποτικῶν, ὧν ἡ ἐφαρμογὴ ἤθελε συμπνίξει καὶ ἐλευθερίαν καὶ δικαίον.

I. A. ΣΟΥΤΣΟΣ.

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ

(Διήγημα.)

Οἱ Γάλλοι ἠττηθέντες ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐν Φροσβίλλερ, ὑποχωροῦσι εἰς Σαλέν, περὶ τὰς εἰκοσιν ὥρας προτρέχοντες τῶν διωκόντων αὐτοὺς πολεμίων· τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ διέβη ἤδη τὸν Μεύσιν κατὰ μῆκος δὲ τοῦ ποταμοῦ κρημνίζουσι τὰς γεφύρας, ἀνοίγοντες μεταξὺ τῶν δύο ὄχθων ἀνυπέρβατον κώλυμα.

Τὸ κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν μέτρον τοῦτο ἐμελλε νὰ ἐπιβραδύνῃ μὲν τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τῶν Γερμανῶν, ἀλλ' ἦτο ὀλεθριώτατον εἰς τοὺς Γάλλους στρατιώτας, τοὺς ἀποπληθέντας ἢ τετραυματισμένους, οἵτινες βραδέως φθάσαντες, μένουσιν ἀτέλπιδες καὶ στυγνοὶ πρὸ τοῦ βαθύρου καὶ εὐρέος ποταμοῦ.

Ἐπῆλθεν ἡ νύξ.

Σιγηλαὶ σκιαὶ περιπλανῶνται ἐπὶ τῆς ὄχθης· ὄμιλοι ἀνδρῶν ἴστανται κατέναντι τῶν ἐρειπίων γεφύρας τινός, ἅτινα μόνον διεσώθησαν καὶ ὀρθοῦνται ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, ὀρθά, ἀπροσπέλαστα.

Ἐφ' ὅσον παρέρχεται ὁ χρόνος αἱ σκιαὶ ἐπαυξάνουσιν, οἱ ὄμιλοι καθίστανται πυκνότεροι· ἄνω δὲ καὶ κάτω τρέχοντες, οἱ παντὸς ὄπλου καὶ παντὸς βαθμοῦ στρατιώται ἐκεῖνοι, καλοῦσιν, ἐρωτῶσιν ἀλλήλους, μετροῦσι διὰ σταλίδων τὸ βάθος τοῦ ποταμοῦ, κραυγάζουσι, βλασφημοῦσι, ἀπελπίζονται, ὑψοῦσιν ἀνισχύρους πρὸς οὐρανὸν βραχίονας, σείουσιν ἀπειλητικῶς κατὰ τῆς τύχης τὸν γρόνθον, εἶτα δὲ σιγῶσιν ἐγκαρτεροῦντες αἴφνης, ἀλλὰ θλιβόμενοι ὅτι δὲν ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὴν πρωΐαν.

Πυρὰ ἀνάπτεται περὶ ἣν συγκεντροῦνται πάντες· οἱ τραυματῆαι ἔρπουσι πρὸς τὸ θερμὸν ἐκεῖνο φῶς εὐρὺν κύκλον ἀποτελοῦντες περὶ σωρὸν φλεγόμενων ἐρειπίων. Αἱ ὥραι παρέρχονται ἐν σιγῇ.

Αἴφνης ἐν τῇ σιγῇ ἐκείνῃ φωνὴ τις ἀκούεται. — Ὅκτ' αὐτῶν μακρὰν ἀπ' ἐδῶ εὕρισκεται μία γέφυρα, ἡ γέφυρα τοῦ Δικράνου. Ἴσως μένει ἀκόμη. Ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν!

Ὁ οὕτω λαλῶν εἶνε ὑπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ. Ὁρθὸς πρὸ τῆς πυρᾶς ἣτις ἐρυθραίνει αὐτόν, συμβουλευεται ἐν τῇ λάμπει ἐκείνῃ ἀνεπτυγμένον τινὰ χάρτην, ὃ δὲ δάκτυλός του δεικνύει σημεῖον

τι : τὴν γέφυραν τοῦ Δικράνου. *Ἄλλοι ἀξιωματικοὶ περικυκλοῦσιν αὐτόν, βραχὺς διάλογος συναπτεται.

Πάντες ἠνωρθώθησαν. Τότε ἀκούονται στεναγμοὶ τῶν τραυματιῶν, ὧν βέει τὸ αἷμα, τῶν τραυματιῶν, εἰς οὓς φαίνεται τόσον εὐάρεστος ἡ φεγγοβολοῦσα ἐκείνη πυρά, καὶ οἵτινες δὲν θέλουσι μὲν νὰ βαδίσωσιν ἐπὶ τὰ πρόσω ἀλλὰ δὲν θέλουσιν ἐπίσης νὰ μείνωσιν ὀπίσω.

— Ποῖος διοικεῖ ; εἶπε τις.

Οἱ ἀξιωματικοὶ παρατηροῦσιν ἀλλήλους, εἶτα δὲ ὑψώσαντες τὰ πιλίκια αὐτῶν χαιρετῶσι σιγαλῶς ἀκριβῶς τὸν ἐρωτήσαντα. Εἶνε δὲ οὗτος ὑψηλὸς ταγματάρχης τῶν δραγόνων, ὑψηλότερος ἔτι φαινόμενος ἐν τῷ μαύρῳ μανδύχ του ὅστις φθάνει μέχρι γονάτων. Εἶνε ὁ μόνος ἐκεῖ ἀνώτερος ἀξιωματικός.

— Εὐχαριστῶ, κύριοι, προσλέγει !.. Λοιπόν, ὅλοι οἱ ὑγιεῖς ἵπποις, παντὸς βαθμοῦ ἀνεξαιρέτως, ἄς παραχωρήσουσι τοὺς ἵππους τῶν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς... σκορπίσατε αὐτὴν τὴν πυρὰν καὶ ἐμπρός !

Αὐτὸς διδοὺς τὸ παράδειγμα, καίτοι ἐπὶ τοῦ μετώπου τετραυματισμένος, λύει τὸν ἵππον αὐτοῦ, λαμβάνει διὰ τῶν βραχιόνων του ἀκροβυστήν τινα οἰμῶζοντα, καὶ ἀναβιβάζει αὐτόν ὡς παιδίον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου.

Εἶτα ἐκ τοῦ κήμου σύρων τὸν δυσήνιον ἵππον του, προηγείται τοῦ λόχου ἐκείνου τῶν ἐν τῇ νυκτὶ πορευομένων φυγάδων.

Χωροῦσι βραδέως διότι πάντες οἱ τραυματίαι δὲν ἔχουσιν ἵππους· ὑπὸ τῶν συστρατιωτῶν ὑποστηριζόμενοι, βαρεῖς ἔχοντες τοὺς πόδας, βαδίζουσι φρικτιῶντες.

Κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ μικρὸς στρατὸς προχωρεῖ συμπαγῆς καὶ μετὰ θάρρους, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αἱ σωματικαὶ δυνάμεις ἀποχωρίζουσι αὐτόν εἰς ὄμιλους, καὶ ἤδη τῆς ἀταξίας ἐπιφερούσης τάξιν σχηματίζεται πρωτοπορεῖα ὑπὸ τῶν μᾶλλον εὐεκτούντων, κύριον σῶμα ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῶν ἵππων τραυματιῶν ἢ τῶν ὑπὸ τῶν ὑγιῶν ὑποστηριζομένων καὶ ὀπισθοφυλακῇ ὑπὸ τῶν χωλαίνοντων πρὸ μικροῦ καὶ προσκοπτόντων νῦν κατὰ παντὸς λίθου, οἵτινες δράττονται παντὸς δένδρου ὅπως μὴ καταπέσωσι, καὶ σύρονται πεισματωδῶς.

Ἐφ' ὅσον προχωρεῖ αὐξάνει ὁ μικρὸς στρατὸς. Κατὰ τὴν διάβασιν στρατιωταὶ τινες ἐγείρονται τῆς λόχμης, καὶ προστίθενται εἰς τὰς τάξεις. Ὡς οἱ ὀπχοῖ τοῦ Σιδου ἐκινήσαντες τριακόσιοι θὰ φθάσωσι τρισχίλιοι.

Ὁκτὼ λεύγας πρέπει νὰ διανύσωσι.. τοῦτο εἶν' εὐχερὲς εἰς στρατιώτας καλῶς ἔχοντας, ἐπιχειροῦντας πορεῖαν κατὰ δροσερὰν πρωΐαν, ἀλλ' εἰς τοὺς καταπεπονημένους τούτους καὶ αἰμάσσοντας φυγάδας ἡ ὁδὸς φαίνεται ἀπελπιστικῶς μα-

κρά. Ἐν τούτοις βαδίζουσι· τινὲς ἀπέρριψαν ἤδη ὅ,τι ὑπελείπετο ἐκ τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν, καὶ τὸ ὄπλον ἀπὸ τοῦ ἀορτήρος κρατοῦντες, προχωροῦσιν, ἡμικλείστους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμούς, ταλαντώμενοι καὶ σφάλλοντες ὡς οἰνοβαρεῖς· τυμπανιστῆς τις παραιτεῖ τὸ τυμπανον αὐτοῦ ὅπερ ἡχεὶ κατακυλιόμενον κατωφερείας τινός· θανάσιμος κόπωσις καταλαμβάνει τοὺς ταλαιπώρους.

Ἄνησυχία δὲ τις διαδίδεται μετ' ὀλίγον εἰς τὰς τάξεις· ἐκ τῆς σκοτεινῆς λόχμης θόρυβος ἀκούεται.. λαθραῖός τις καὶ διαλείπων κρότον ὁμοῖος πρὸς δρόμον θηρίου τρέχοντος διὰ τοῦ δάτους.

Ὁ διοικητὴς ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν· τί εἶνε ; Κατάσκοποι, πρόσκοποι τοῦ ἐχθροῦ βεβαίως.. Ὁ θόρυβος παύει μετ' ὀλίγον, ἀλλ' ἡ αἰτία αὐτοῦ μένει ἄγνωστος.

Φαῖόν τι φῶς ἤρξατο διαχεόμενον ὀπίσω τῶν λόφων· ὑποφώσκει ἡ ἡώς· ἐβάδισαν ἤδη ἕξ ὥρας.

Ἐφ' ὅσον τὸ φῶς καθίσταται ζωηρότερον στυγρότεροι καὶ οἰκρότεροι φαίνονται οἱ φυγάδες. Ἡ νύξ ἀπέκρυπτε τὴν ἀθλιότητα αὐτῶν, παρατηροῦσι δ' ἀλλήλους μετὰ τρόμου.

Τὰ πρόσωπά των εἶνε γαιώδη, πρασινωπά, τὰ σώματά των κεκαμμένα. Ἡ κόνις, ὁ βόρβορος, πᾶς ῥύπος τῆς νυκτός καὶ τῶν ὀδῶν προσκολλᾶται ἐπὶ τοῦ ἰδρώτος αὐτῶν· ἐρυθραὶ κηλίδες εἰς μέλαν χροῶμα ἀποκλίνουσαι, δραματικὴν ὄψιν παρέχουσιν εἰς τὰς ἐσχισμένας αὐτῶν στολάς· οἱ πλεῖστοι φέρουσιν ἐπιδέσμους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἢ εἰς τοὺς πόδας, πλεῖστοι πεσόντες κατὰ τὴν ὁδὸν εἶνε κατεσπιλωμένοι ὑπὸ πηλοῦ, πάντες οἰμῶζουσι καὶ τρέμουσιν ἐκ τοῦ ψύχους τῆς πρωΐας!..

Αἴφνης ὁ προπορευόμενος διοικητὴς φωνεῖ : Ἄλτ ! ἀλλὰ διὰ φωνῆς τόσον σοβαρᾶς καὶ μελαγχολικῆς ὥστε ῥίγος καταλαμβάνει πάντας δὺςτύχημά τι προκισθανομένους.

Ἐπὶ τῶν δύο ὄχθων τοῦ ποταμοῦ, μέλαν τι ἐρείπιον βυθίζεται εἰς τὸ ὕδωρ. Αὐτόθι ἦτο ἡ γέφυρα τοῦ Δικράνου. Ὁ Μεύσης βέει βαθύς.

Πάντες προσέδραμον καὶ θεῶνται κατ' ἀρχὰς σιγηλῶς καὶ ἡλιθίως· εἶτα κραυγαὶ ἀκούονται πανταχόθεν, ἕξ ἀπελπισίας δὲ καταληφθέντες οἱ ἐκ τῶν μαχῶν διασωθέντες ἐκείνοι ἄνδρες κραυγάζουσι, χειρονομοῦσι, κυλινδοῦνται χαμαί. Τινὲς μὲν λιθοβολοῦσι καὶ ὑβρίζουσι τὸν ποταμόν· ἄλλοι θρικούσι τὰ ὄπλα αὐτῶν καὶ ἐξαπλοῦνται παρὰ τὴν ὄχθην· τινὲς γελῶσι βλακῶδη γέλωτα πρὸ τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου παιγνιδίου τῆς τύχης. Μικρὸν πορρωτέρω οἱ ἀξιωματικοὶ νεύουσι χαμαὶ τὴν κεφαλὴν ἀδυνατοῦντες νὰ πράξωσι τι.

Δραγόνος τις ἐκδύεται ἐντελῶς, τινὲς δὲ νομίζουσι αὐτόν παραφρονήσαντα· ἀλλ' οὗτος εἰσέρχεται εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλοι δὲ εἴκοσι τὸν μιμῶνται, ἀλλ' ἡ ὁρμὴ τοῦ ρεύματος παραφέρει αὐτούς. Παρασύρονται κινδύντες τοὺς βραχιόνους· ἐν τούτοις πάντες θέλουσι τώρα νὰ ἐπιχειρήσωσι

τὴν κινδυνώδη ταύτην ἀπόπειραν, νὰ διαβῶσι κολυμβηθεὶ τὸν ποταμόν, πάντες καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ἀγνοοῦντες νὰ κολυμβῶσι, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ τραυματῆται. Ἡ παραφροσύνη ἐκείνη εἶνε μεταδοτικὴ καὶ τὸ ὕδωρ κροτεῖ ἐκ τῆς ἀλλεπαλλήλου τῶν σωμάτων πτώσεως. Οἱ λοχαγοὶ διατάσσουσι, περκαλοῦσιν, ἐξορκίζουσιν, ἀλλ' οὐδεὶς ἀκούει. Συμποδιζόμενοι πρὸς ἀλλήλους πνίγονται περὶ τοὺς ἑκατόν. Ἄγνοεῖ τις ἂν ἀπόπειρα πρὸς ἀπόδρασιν ἦτο ἐκείνη ἢ αὐτοκτονία.

* *

Αἴφνης ἐκ τινος λόχμης ἐξέρχεται γέρων τις χωρικός κρυγάζων :

— Σταθῆτε κ' εἶν' ἓνα πέρασμα !

Ἄπὸ στόματος δὲ εἰς στόμα μεταδίδεται τὸ εὐάρεστον ἄγγελμα.

Οἱ δ' ἀπέλπιδες ἐκείνοι ἀπλοῖ ὡς παιδία ἀναλαμβάνουσιν αὐθις θάρρος. Περικυκλοῦσι τὸν χωρικόν. Ὁ διοικητὴς ἐρωτᾷ :

— Ἄπὸ ποῦ ἔρχεσαι ;

— Εἶμαι ἀπὸ ἐδῶ.

— Σὺ ἔτρεχες μέσα εἰς τὸ δάσος ;

— Ναί.

— Μόνος ;

— Μόνος.

— Ποῦ εἶνε τὸ πέρασμα ;

— Μιὰ ὥρα πίσω.

Ὁ δὲ χωρικός δεικνύει τὴν ἤδη διανυθεῖσαν ὁδόν.

— Λοιπὸν ἐπεράσαμε ἀπ' ἐκεῖ ;

— Ναί.

— Διατί μᾶς ἀφήκες νὰ κάμωμε τόσον περιττόν δρόμον ;

— Γιατί ἦταν ἀνάγκη !

— Πῶς ἦτον ἀνάγκη ;

Ὁ γέρων μειδιᾷ, εἶτα δὲ διηγῆται ὅτι καταδιώκονται καὶ ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἱππεῖς θὰ τοὺς καταφθάσωσι μετὰ τρεῖς ὥρας· ὅτι ἂν τὰ βήματά των ἑσταμάτων ἀποτόμως εἰς τὸ πέρασμα, θὰ ἔβλεπον οὔτοι ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ δίοδος καὶ θὰ διήρχοντο ὁμοίως· ἀνάγκη λοιπὸν ἦτο νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω· ἢ ἐπιστροφὴ θὰ συγχίση τὰ ἔχνη των· οἱ ἐχθροὶ θὰ δαπανήσουσιν πολὺν χρόνον ἕως οὗ εὔρουσιν πόθεν ἐξηφανίσθησαν.

— Σωστά ! εἶπεν ὁ διοικητὴς· ὁδήγησέ μας λοιπὸν !

Μετὰ μίαν ὥραν οἱ φυγάδες διέβησαν τὸν ποταμόν μέχρι τῶν ὤμων βυθισθέντες εἰς τὸ ὕδωρ.

Ὁ διοικητὴς μείνας τελευταῖος εἰς τὴν ὄχθην τείνει τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν γέροντα.

— Εὐχαριστῶ ! εἶπε.

— Ὡρα καλή ! ἀποκρίνεται ὁ χωρικός· βραδέως ἀπομακρυνθεῖς.

Κατὰ μικρὸν ἐπὶ τῆς ἐτέρας τοῦ Μεύση ὄχθης οἱ τελευταῖοι τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἐξαφανίζονται εἰς τὸν ὄριζοντα.

Ἦσυχία ἐπῆλθεν.

Ὁ χωρικός βαδίζει μεγάλους βήμασι παραπλεύρως τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' αἴφνης ἵσταται

— Ἄπὸ τώρα ! ψιθυρί·ει.

* *

Δύο ἴλαι οὐλάνων ἐπιφαίνονται καλπάζουσαι. Ὁ χωρικός ἐκρύφθη ἐν τοῖς θάμνοις, ἀλλὰ τὸν διέκρινον.

— Ἐ, σὺ !

Περικυκλοῦται παραχρῆμα, σύρεται ἐνώπιον τῶν γερμανῶν ἀξιωματικῶν. Νέα ἀνάκρισις ἄρχεται· ἀλλ' ὁ γέρων ἐγένετο κωρὸς καὶ ἠλίθιος· οὐδὲν ἐννοεῖ, οὐδὲν εἰξεύρει, οὐδένα οἶδεν.

— Μὴ χάνωμεν καιρόν ! ἀνέκραξεν ὁ διοικητὴς τῶν οὐλάνων· θὰ ὀμιλήσῃ μετ' ὀλίγον ἂν θέλωμεν· Ἐμπρός ! Μᾶρς !

Ὁ γέρων χωλαίνων, ἀσθμαίνων, κεντώμενος ὑπὸ τῶν λογγῶν τρέχει πρὸ τῶν ἵππων. Ἐνίοτε προσκόπτει καὶ πίπτει, ἀλλὰ λογιζόμενος ἀνεγείρεται,

— Βάδην ! προστάσει ὁ ἀξιωματικός, καὶ σὺ ἔμπρός !

Ὅστω φθάνουσιν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Δικράνου. Οἱ Γερμανοὶ δὲν ἠγνόουν ὅτι ἦτο κατεστραμμένη· ἀλλὰ πᾶν ἔχνος σταματᾷ ἐκεῖ, πορρωτέρω ἐπὶ τῆς βορβορώθους ὄχθης οὐδὲν σημεῖον διαβάσεως φαίνεται. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι οἱ καταδιωκόμενοι ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ.

Οἱ οὐλάνοι μένουσι κατάπληκτοι. Μὴ ὑπὸ τὴν γέφυραν εὐρίσκειται πόρος τις ; Τὸ ἐπιτελεῖον συζητεῖ σφοδρῶς. Ὁ γέρων γελᾷ λαθραίως, κύπτων τὴν κεφαλὴν.

— Μᾶς ἠπάτησαν μὲ τέχνασμα τι, εἶπε τέλος εἰς ἐξ αὐτῶν· ἐπέστρεψαν ὀπίσω... ἄς ἐπιστρέψωμεν καὶ ἡμεῖς... .

Ἄλλος τότε παρατηρεῖ ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνακαλύψωσι τὰ ἔχνη τῶν φυγάδων ἀπ' οὗ κατέστρεψαν ταῦτα διελθόντες μετ' ἐκείνους διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ὅτι ὁ γέρων θὰ εἰξεύρη πάντως ποῦ εἶνε ὁ πόρος. Ὁ γέρων ὁμως βεβαίως ὅτι τὸ ἀγνοεῖ.

— Θὰ ἰδοῦμεν ! ὠρύεται ὁ ἀρχηγὸς τῶν οὐλάνων· εἰς τὸν ποταμόν, ζῶον !

Ἀπεφάσις δὲ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν τὸν χωρικόν πρὸς βολιδοσκοπήσιν τοῦ ποταμοῦ. Ἡ ὄχθη κατέρχεται εἰς ἤρεμον κλιτύν, ὁ γέρων εἰσέρχεται εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ ἀνέρχεται μέχρι γονάτων, μέχρις ὀσφύος, μέχρις τῶν ὤμων—καὶ οὗτος προχωρεῖ.

— Ἐλα ὀπίσω ! κραυγάζει ὁ οὐλάνος, εἶτα δέ :

— Ἄς ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω, κύριοι, τὸ πέρασμα δὲν εἶν' ἐδῶ.

Ἄνὰ ἑκατόν μέτρα ὁ χωρικός ἐμβάλλεται εἰς τὸ ὕδωρ. Οἱ γερμανοὶ ἀτενίζουσιν ἐπ' αὐτὸν συντόμως· ἀλλὰ πάντοτε βυθίζεται μέχρι χειλέων καὶ ἐπανέρχεται δυσχερῶς ἀδύνατος εἶνε καὶ ἢ

ἐλαχίστη ἀμφιβολία, τὸ δὲ ὕδωρ εἶνε πανταχοῦ βαθύ.

* *

Ἐπαναληφθέντος οὗτο πολλὰκις τοῦ πειράματος, ὁ χωρικός φθάνει εἰς τὸν πόρον. Ὁ ῥακένδυτος ἐκείνος καὶ διάβροχος, καὶ τρέμων, καὶ οἰκτρὸς γέρων, ῥίπτει λαθραῖον εἰς τὴν ἄλλην ἀκτὴν βλέμμα. Οἱ φυγάδες οὖς θέλει νὰ σώσῃ μόλις τρεῖς λεύγας ἀπέχουσι, ἂν δ' ἀνεκαλύπτετο ὁ πόρος, ὁ ὄλεθρος αὐτῶν ἦτο ἄφρευκτος.

— Εἰς τὸν ποταμόν!

— Ἀπόστασα πλειά.

— Τόσω τὸ καλλίτερον. Ποῦ εἶνε τὸ πέρασμα;

— Δὲν ξεύρω.

— Ἐ τὸ ποτάμι!

Ἵπακούει, ἐφ' ὅσον δὲ προχωρεῖ ταπεινοῦται ὅπως πείσῃ αὐτοὺς ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ εἶνε βαθύ· ἀλλ' ὥφθη ὁ ποῦς αὐτοῦ πατῶν ἐπὶ τοῦ βυθοῦ, καὶ οἱ οὐλάνοι ἀνακραυγάζουσι.

Τότε ὁ χωρικός ψιθυρίζει λέξεις τινάς, οὖς μόνος ἀκούει, εἶτα ἐξακολουθεῖ βαδίζων, καμπτόμενος, προχωρῶν πρὸς τὸ ὕδωρ ὅπερ δὲν ἀνέρχεται πλέον ταπεινοῦται καὶ πάλιν καὶ τὸ κύμα φθάνει μέχρι τῶν ὤμων του, στρέφεται καὶ παρατρεῖ τότε τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, τοὺς διπλῶς ἐχθροὺς του.

— Ἐμπρός!

Σμικρύνεται εἰσέτι καὶ προχωρεῖ.. ὁ ποταμὸς φθάνει μέχρι τοῦ πώγωνος. Οἱ οὐλάνοι μαντεύοντες τὸν δόλον κραυγάζουσι:

— Ἐμπρός! ἔμπρός!

Προχωρεῖ ταπεινοὶ τὴν κεφαλὴν, στρέφει νὰ ἴδῃ ὀπίσω...

Οἱ οὐλάνοι γελῶσι καὶ διὰ τῆς χειρὸς δεικνύουσιν αὐτῷ νὰ προχωρήσῃ.

Τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐρείδων, δυνάμενος νὰ ζήσῃ μόνον ἂν ἀνηγειρετο, ἀποχαιρετίζει δι' ἐνὸς βλέμματος τὴν γῆν, τὸν ἥλιον, τὴν ὑπαρξιν... καὶ βυθίζεται αἰφνης εἰς τὸ ὕδωρ!

Οἱ γέλωτες παύουσι.

— Δὲν εἶνε οὐδ' αὐτοῦ ἀκόμη, λέγει ὁ διοικητῆς τῶν οὐλάνων, ἀλλ' ὁ γέρων ἐπνίγη.

Οἱ τοὺς φυγάδας καταδιώκοντες ἀπαιτηθέντες καὶ πάλιν ἐξηκολούθησαν τὴν ἀνωφελῆ πορείαν, τῶν, ἐνῶ τὸ σῶμα τοῦ ἡρωικοῦ ἐκείνου χωρικοῦ, κυλίστα ἀδρανὲς ἐν τῷ ρεύματι, ὑπὸ μαρτυρικῆς τιμῆς αἰγίλης περιουαζόμενον. (Παράφρασις)

Ἐν τῷ λευκώματι Γερμανοῦ τινος πρεσβευτοῦ, ἐράστοῦ τῶν αὐτογράφων μεγάλων ἀνδρῶν, ἔγραψέ ποτε ὁ Γκυζὸς τὴν ῥῆσιν ταύτην: «Ἐν τῷ μακρῷ βίῳ μου ἐδιδάχθη ὅτι ὀφείλω πλεῖστα νὰ συγχωρῶ ἀλλ' οὐδὲν νὰ λησμονῶ.» Ἵπὸ ταῦτα ἔγραψεν ὁ Θιέρσος: «Ὀλίγη λήθη οὐδαμῶς θὰ ἔβλαπτε τὴν εὐλικρινῆ συγγνώμην.» Καὶ ὁ Βίσμαρκ προσέθηκε: «Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ βίῳ μου ἐδιδάχθη πολλὰ νὰ λησμονῶ καὶ νὰ κατορθῶν ὅπως μοὶ συγχωρῶσι πλεῖστα.»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μετὰ τὸν παλαιὸν βασιλέα τοῦ Πόντου, τὸν Μιθριδάτην, ὡς πολυγλωσσότατος τῶν ἀνθρώπων φημιζεται ὁ ἐν ἔτει 1849 ἀποθάνων καρδινάλιος Μετσοφάντη, ὅστις λέγεται ὅτι ὠμίλει 58 γλώσσας. Ἄλλος Μετσοφάντη, θῆλυς, ἦν ἡ πέρυσιν ἐν Βάδεν παρὰ τὴν Βιέννην θανοῦσα Καμίλλη Ρουσίκα Ὀστοίτς, ἣτις ἐπίστατο μὲν 15 γλώσσας μόνον, ἀλλ' ἐπίστατο πάσας κατὰ βάθος. Αἱ γλωσσικαὶ γνώσεις ταύτης ἦσαν πολλῶ ἀνώτεροι τῶν τοῦ Μετσοφάντη, ὅστις ἀτελέστατα μὲν ἐγίνωσκε καὶ οὐχὶ ἀπαιστώως ὠμίλει τὰς πλείστας τῶν γλωσσῶν, οὐδεμίαν δὲ μελέτην γλωσσικὴν ἔγραψεν. Ἄλλ' ἡ Ρουσίκα Ὀστοίτς ἐγίνωσκε μὲν ἄριστα τὴν Γερμανικὴν, τὴν Γαλλικὴν, τὴν Ἰσπανικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν, τὴν Ἰταλικὴν, τὴν Οὐγκρικὴν, τὴν Κροατικὴν, καὶ τὰς κυριωτάτας τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν καὶ διαλέκτων, καὶ πλην τούτων τὴν περσικὴν, τὴν τουρκικὴν καὶ τὴν ἀραβικὴν, ἐδημοσίευσε δὲ καὶ ἔργα πολλοῦ λόγου ἄξια περὶ τῶν τριῶν τελευταίων ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Ἐν ἔτει 1879 ἐξέδωκε μέγα τουρκογερμανικὸν λεξικόν, κατέλιπε δὲ ἡμιτελὲς τὸ συμπλήρωμα τούτου, τὸ γερμανοτουρκικὸν λεξικόν. Διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῆς μελέτας ἐτίμησαν τὴν ἀσιανολόγον πολλὰ κυβερνήσεις, ἀπονεύμασαι αὐτῇ παράσημα καὶ μετάλλια.

Ἐν Οὐγγαρία διωργανώθη ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ Τελέκου ταξείδιον πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν χωρῶν τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Τούτου μετέχουσιν ἑκατὸν καλῶς ὄπλισμένοι ἄνδρες, ἐν οἷς καὶ εἰς ἀξιωματικὸς τοῦ Αὐστριακοῦ ναυτικοῦ. Τὸ ταξείδιον δὲν θὰ περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξερεύνησιν, ἀλλ' ἐπιζητεῖται δι' αὐτοῦ καὶ ἡ μελέτη τῶν καταλληλοτάτων τρόπων πρὸς προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τοῦ Αὐστριακοῦ ἐμπορίου ἐν Ἀφρικῇ.

Ἡ ἔκθεσις τοῦ μηχανικοῦ Ρουσσώ, εἰς ὃν ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἀνέθηκε τὴν ἐντολήν νὰ ἐξετάσῃ τὰ πρὸς τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Πανάμας ἔργα, ὅπως ἀποφασίσῃ ἂν πρέπει νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν τὴν ἔκδοσιν μετοχῶν μέχρις ἑξακοσίων ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἀναρεῖ διαρρήδην τὰς διαβεβαιώσεις τῆς ἑταιρίας περὶ εὐκολίας τῶν τεχνικῶν ἔργων, ὑπολογίζει ὅτι ἀπαιτοῦνται μέγιστοι δαπάναι καὶ χρόνος μακρότερος πρὸς συντέλειαν τοῦ ἔργου. Ἐν γένει δ' ἡ ἔκθεσις τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως εἶνε δυσμενὴς πρὸς τὴν ἑταιρίαν τῆς τομῆς. Τούτου ἕνεκα τὸ ὑπουργεῖον τῶν δημοσίων ἔργων προσεκάλεσε τὴν ἑταιρίαν νὰ ὑποβάλῃ αὐτῷ τὰς ἐκθέσεις καὶ τὰ ὑπομνήματα τῶν ἰδίων αὐτῆς μηχανικῶν.

Ἡ μήτηρ τῆς μικρᾶς Λιλῆς κακολογεῖ συνηθέστατα τὴν φίλην τῆς κ. Μ. Μίαν ἡμέραν ἐλθούσης τῆς φίλης πρὸς ἐπίσκεψιν, τὴν πλησιάζει ἡ Λιλὴ καὶ τῆς λέγει: «Κυρία, ἀνοίξῃ σὲ παρακαλῶ τὸ στόμα σου.— Διὰ τί, παιδί μου;— Ἦθελα νὰ ἰδῶ, ἂν λέγει ἀλήθειαν ἡ μαμμά.— Τί λέγει ἡ μαμμά;— Νά, λέγει πῶς δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου, χωρὶς νὰ εἴπῃς ἀνοησίαν.»